

Sveriges Radio svar på Kulturdepartementets uppdrag att:

”Bidra till en Nationell strategi för digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande”

Uppgiftslämnare: Hasse Wessman, Metod och Teknikutveckling, Sveriges Radio
Hasse.Wessman@sr.se, 08 784 3834

Sveriges Radios svar tar avstamp i våra ljudande arkiv (radioprogram och inslag) som idag består av samlingar på flera olika typer av media som tex rullband, CD med även filbaserade arkiv.

I många fall finns katalogdata i olika typer av databaser men en del av katalogdatat är ännu inte digitaliserat. Ett stort arbete med att digitalisera hela vårt ljudande arkiv tillsammans med katalogdata startade i februari 2010 och beräknas vara klart andra halvåret 2013.

En av de absolut viktigaste frågorna för Sveriges Radio om vi skall ha möjlighet att publicera mer av vårt arkivmaterial på Internet är att frågan om en avtalslicens för våra arkiv får sin lösning. För detta krävs dock en lagändring i upphovsrättslagen som gör det möjligt att ingå avtal om användning av verk mellan å ena sidan en organisation som företräder flera rättighetsinnehavare, och å andra sidan radio- och TV-bolagen.

Frågorna är besvarade i tur och ordning med frågorna i kursiv text.

Hur stor andel av samlingarna som är digitaliserade respektive ursprungligen i digitalt format. Det bör vidare specificeras vilka delar av samlingarna eller vilka materialkategorier som är digitaliserade och i vilken utsträckning.

Vad av Sveriges Radios produktion som skall arkiveras bestäms i en arkivpolicy och kortfattat kan man säga att det innebär alla nyhets och aktualitetsprogram, gestaltad kultur, bearbetade kultur-, livsstils- och livsåskådningsprogram, musikprogram av genrekarakter mm berörs av policy och alltså skall arkiveras.

Idag har Sveriges Radio digitaliserat ca 10 procent av sitt analoga arkiv.

I början av 2000 talet övergick Sveriges Radio till filbaserad produktion vilket gör att allt arkivmaterial för riksproduktionen efter juni 2005 är i ursprungligt digital format. Volymen är ca ca 10 000 program per år plus nyheter och sport vilket sammanlagt ger ca 36 000 ljudfiler per år. Sammanlagt finns nu ca 50 000 riksprogram/nyheter i ursprungligt digital format.

På de lokala kanalerna har inte arkivering skett i samma utsträckning men betydande samlingar av arkivmaterial finns på samtliga lokala kanaler och under senare år är en stor del av dessa i ursprungligt digital format.

I vilken utsträckning register och kataloger har digitaliserats samt i vilken utsträckning de är kompatibla med register och kataloger hos andra institutioner.

I stort sett hela vår arkivkatalog för rikssända program är idag digital där samtliga arkivposter har en post men inte fullständig katalogdata. Ett arbete startade i februari 2010 för att komplettera de ca 70 000 poster som idag inte har komplett katalogdata. För kataloger på lokala kanaler kommer dessa att digitaliseras i digitaliseringsprojektet.

Katalogen är uppbyggd i en SQLdatabas. Katalogstrukturen är inte direkt kompatibel med andra databaser men att spegla ut data till andra katalogstrukturer, tex Dublin Core, möter inget hinder.

Vilka delar av samlingarna som består av material som är, eller kan förväntas vara, upphovsrättsligt skyddat och där upphovsrätten tillkommer annan än institutionen.

Den exakta mängden av vad av våra samlingar som på något sätt innehåller upphovsskyddat material är mycket svårt att bedöma men ca 30-40 procent av hela vår samling är upphovsrättsligt skyddat i någon form. Exempel kan vara att de medverkande är skådespelare eller författare, programmet är gjort av frilansare mm.

Till detta kommer att många program innehåller musik som är upphovsrättsligt skyddat.

Hur användarmönstren har utvecklats över tid vad gäller digitalt tillgängligt material (antal besök på hemsidor, antal visningar eller nedladdningar etc.).

Det totala antalet unika besökare på sverigesradio.se har haft en ökande tendens de senaste åren även om den kanske planat ut något de senaste månaderna.

Det dagliga snittet i februari 2010 har däremot ökat med ca 18 % jämfört med 2009.

Antalet startade strömmar på direktlyssning för P3 har ökat ca 12 % jämfört med 2009.

För P1 var motsvarande siffra en ökning med ca 7%.

Antalet lyssningar på On Demand, program och ljudklipp (ej nedladdning) har ökat stort de senaste åren och där man ser en mycket stor ökning per månad från maj 2009 fram till februari 2010.

Hur stora delar av det digitala materialet som är tillgängligt via Internet, respektive hur stor andel som endast finns tillgängligt för egen personal eller i samband med fysiska besök vid institutionen.

Den allra största delen av vårt arkiv är idag bara tillgängligt för vår egen personal även om vi dagligen publicerar material från arkivet på Internet.

Utöver att publicera från våra arkiv publicerar Sveriges Radio idag ett stort antal ljudfiler direkt från vår produktion, ca 400 klipp och Podfiler om dagen plus ett stort antal hela program. De allra flesta är dock inte nedladdningsbara utan kan bara streamas.

Idag finns ca 600 000 ljudklipp/program som till stor del är unika och i grunden inte en del av vårt arkiv. Exempel på ljudklipp kan vara nyhetsklipp, klipp ur direktsända program, podversioner (utan musik) av program mm.

Utöver detta publicerar Sveriges Radio alla sändningar från våra FMkanaler för efterhandslyssning. De ligger kvar i 30 dagar efter sändningen i FM. Vissa undantag finns för produktioner som vi inte har rätt att lägga på detta sätt, tex viss opera och äldre radioteater. Detta är en streamad tjänst och kan alltså inte laddas ner.

I vilken utsträckning det digitala materialet är tillgängligt via externa system, t.ex. Europeana och K-samsök, men även kommersiella leverantörer som Google.

Samtliga klipp och Podfiler på nätet kan hittas via Google men vi har inga andra samarbeten med tex K-samsök.

Om det finns en digitaliseringsplan eller motsvarande, i vilken mån planens mål uppfyllts samt vilka principer som gäller för att välja ut vad som ska digitaliseras och för mottagandet av digitalt material.

I februari 2010 startade Sveriges Radio sitt stora digitaliseringsprojekt som syftar till att göra arkiven tillgängliga i första hand för personalen och i förlängningen även för vår publik. Projektet sträcker sig över ca 3,5 år och skall digitalisera ca 250 000 rullband, ca 50 000 DATband och ca 50 000 band (rullband/DAT) från våra lokala kanaler samt komplettera katalogen för ca 70 000 katalogposter och skapa en katalog för ca 50 000 lokala produktioner. Projektet syftar även till att skapa ett nytt arkivflöde bland annat för att förenkla och öka arkiveringen för samtliga redaktioner. I samband med detta tas även en ny arkivpolicy i bruk som gör att mängden arkivmaterial kommer att öka markant framförallt från våra lokala kanaler. Allt material har en lyssningskopia som finns direkt åtkomligt för samtliga medarbetare som sedan kan beställa den högupplösta kopian till våra produktionssystem. Vilket material som skall digitaliseras bestäms av arkivpolicyn men även att en lägstanivå på metadata är uppnådd.

Utöver det ljudande arkivet har Sveriges Radios Förvaltningsbolag (SRF) ett mycket stort arkiv av kommersiella musikskivor som till största delen består av vinyl och CD-skivor. Detta arkiv uppgår idag till ca 500 000 bärare. Samtliga CDskivor i detta arkiv kommer att digitaliseras och detta arbete beräknas vara klart under 2010.

I vilken utsträckning avgifter tas ut för tillgången till digitalt material, vilka bemyndiganden som finns för ett eventuellt avgiftsuttag samt vilka principer i övrigt som gäller för avgiftsuttaget.

I dag tillhanda håller Sveriges Radio i princip samtliga program till försäljning, dock inte upphovsskyddat material som tex musik. En avgift till självkostnadspris tas ut för varje kopia.

Vilka typer av upphovsrättsligt skyddat material som gjorts tillgängligt digitalt och hur rättigheter i dessa fall inhämtats från rättighets-havarna samt kostnaderna för att publicera materialet digitalt.

Sveriges Radio har idag tillstånd från samtliga upphovsrättorganisationer att arkiveras sin produktion, så även i digital format. För tillgängliggörande på Internet finns en överenskommelse som ger oss tillstånd att lägga ut alla program i 30 dagar för lyssning på Internet som en streamad tjänst. Vissa undantag finns där vi inte har den rätten. För övrigt material som har någon form av upphovsrätt inhämtas tillstånd för varje enskild produktion. Vissa generella överenskommelser finns för program på webben som streamas.

Vilka kommunikativa strategier som finns för att nå ut med digitalt material till olika grupper samt vilka insatser som har gjorts för tillgänglighet i den digitala miljön för grupper med särskilda behov.

För materialet som läggs ut på Internet kommunicerar vi tillgängligheten via våra egna sändningar och på vår hemsida. För försäljning finns information på vår hemsida.

Hur det långsiktiga bevarandet av digitaliserat respektive ursprungs-digitalt material säkerställs.

För våra analoga arkiv på rullband föreligger ingen omedelbar risk för degradering utan vi räknar med att dessa kommer att hålla i många år till vilket innebär att vi efter digitalisering behåller dessa. Den digitalisering som nu görs syftar i första hand på att göra materialet tillgängligt. För arkiven som finns på DATband och CD finns en större risk för att en snabb degradering kommer att ske inom den närmaste tiden så där är syftet med migreringen till disk även att bevara materialet. Troligen kommer DATbanden att kasseras efter slutförd migrering.

För ett långsiktigt bevarande pågår nu ett arbete inom SRF (Sveriges Radios Förvaltning)

För att uppnå ett bevarande av material i digital form ska på ett övergripande plan en väl fungerande drift och förvaltning med tydliga rollfördelningar säkerställas. Därutöver ska strategier och rutiner fastställas avseende de IT-system som involveras i lagring och åtkomst till den digitala informationen. IT-systemen i sin tur förutsätter tydliga krav på förväntad säkerhet och tillgänglighet då dessa kan vara starkt kostnadsdrivande.

På ett mer konkret plan handlar det om att:

1. Säkerställa att filformat som lagras också är brukbara i framtiden – d.v.s. genom omvärldsbevakning följa utvecklingen och vid behov genomföra migreringar (genom konverteringar) av lagrat material.
2. Säkerställa att system med tillhörande hård och mjukvara är konstruerade/systematiserade så att de kan förändras och bytas ut, även under löpande verksamhet (om så krävs).
3. Säkerställa att system med tillhörande hård och mjukvara är konstruerade/systematiserade så att tillräckligt hög redundans erhålls avseende lagringsmedia och driftkritiska komponenter.
4. Införa löpande migrering som syftar till att säkerställa rutiner för att detektera och hantera variationer i läsbarhet p.g.a. åldringsprocesser och driftbortfall på lagringsmedia. Tekniker för detta är exempelvis detektion av korrigeringsnivån hos felhanteringskretsar i hårdvara för läsning av databärare. (Reed-Salomon).
5. Omvärldsbevakning. Genom omvärldsbevakning av den tekniska utvecklingen och samverkan med andra institutioner, utveckla strategier för katastrofscenarios.
6. Säkerställa innehållsbeskrivande och tekniskt beskrivande information.
7. Säkerställa att förväntningar hos brukare och beställare motsvarar de uppställda kraven och servicenivåerna.

Vilka samarbeten med andra offentligt finansierade institutioner som har genomförts eller initierats inom områdena digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande.

Sveriges Radio har som alla etersändande bolag skyldighet att leverera så kallade plitkopior av sitt utsända material till KB. Där arkiveras samtliga sändningar för framtiden, dock i ett lågupplöst format. Diskussioner har även inletts om framtida samarbeten med KB för att gemensamt bevara vårt material för framtiden.

Sveriges Radio har även samarbete med de övriga Publicservicebolagen SVT och UR inom områdena kring arkiv, system för arkivering, metadatafrågor mm.

Vilka samarbeten med privata aktörer, såsom företag, folkrörelser och andra ideella organisationer, som har genomförts eller initierats inom områdena digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande.

Vi har idag inga sådana samarbeten.

Respektive myndighet eller institution ska dessutom, utifrån de strategiska utvecklingsområden som beskrivits ovan, bedöma vilka särskilda utmaningar och möjligheter som den digitala tekniken innebär inom det egna verksamhetsområdet samt ange:

Vilka samarbeten med andra offentligt finansierade institutioner som bör prioriteras inom områdena digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande.

Vilka samarbeten med privata aktörer, såsom företag, folkrörelser och andra ideella organisationer, som är möjliga framöver inom områdena digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande

För att Sverige Radio skall ha möjlighet att storskaligt göra vår produktion tillgänglig för publiken behövs någon form av avtalslicens för våra arkiv. För detta krävs dock en lagändring i upphovsrättslagen som gör det möjligt att ingå avtal om användning av verk mellan å ena sidan en organisation som företräder flera rättighetsinnehavare, och å andra sidan radio- och TV-bolagen.

Detta ger då Sveriges Radio ett generellt tillstånd att publicera vår produktion på Internet med en förenklad hantering av upphovsrättigheter. Motsvarande finns tex i Danmark.

Upphovsrätt utgör en stor utmaning för oss då en väldigt stor del av materialet i våra arkiv måste rättighetsklaras innan publicering kan ske.

En annan stor utmaning är metadata (beskrivande text om innehållet) som finns för vår produktion och som på den äldre produktionen kanske inte alltid motsvarar dagens behov med kategoriseringar mm.

Ett större samarbete med KB bör initieras i framtiden som syftar till att vi gemensamt jobbar för att hantera ett digitalt arkiv och göra detta tillgängligt för publiken.

Upphovsrätten är här en central punkt som måste få en lösning.

Hasse Wessman
Sveriges Radio